

Izhaja trikrat na teden v šestih izdajah, in sicer: vsak torek, četrtek in soboto, sjutranje izdajanje opoldne, večerno izdajanje pa ob 3. uri popoldne, in stane z uredniškimi izrednimi prilagami ter s „Kažipotom“ ob novem letu vred po pošti prajamana ali v Gorici na dom pošiljana:

Vse leto 13 K 20 h, ali gid. 6 60
pol leta 6 „ 60 „ 3 30
četrť leta 3 „ 40 „ 1 70
Posamične številke stanejo 10 vin.
Od 23. julija 1902. do preklica izhaja ob sredah in sobotah ob 11. uri popoldne.

Naročnino sprejema upravištvo v Gosposki ulici št. 11 v Gorici v „Goriški Tiskarni“ A. Gabršček vsaki dan od 8. ure zjutraj do 6. zvečer; ob nedeljah pa od 9. do 12. ure. Na naročila brez doposlane naročnine se ne odzira.

Oglašni in poslanice se računajo po petih vrstah: če tiskano 1-krat 8 kr., 2-krat 7 kr., 3-krat 6 kr., vsaka vrsta. Večkrat po pogodbi. — Večje širke po prostoru. — Reklame in spisi v uredniškem delu 15 kr. vrsta. — Za obliko in vsebino oglasov odklanjamo vsako odgovornost.

SOČA

„Vse za omiko, svobodo in napredek!“ Dr. K. Lavrič.

Uredništvo

se nahaja v Gosposki ulici št. 7 v Gorici v I. nadst. Z urednikom je mogoče govoriti vsaki dan od 8. do 12. popoldne ter od 2. do 5. popoldne; ob nedeljah in praznikih od 9. do 12. dop. Upravištvo se nahaja v Gosposki ulici št. 11.

Naročnino in oglaso je plačati loco Gorice. Dopisi n. j. se pošiljajo le uredništvu.

Naročnina, reklamacije in druge reči, katere ne spadajo v delokrog uredništva, naj se pošiljajo le upravištvu.

„PRIMOREC“

izhaja neodvisno od „Soče“ vsak petek in stane vse leto 3 K 20 h ali gid. 1-60.

„Soča“ in „Primorec“ se prodajata v Gorici v tobakarni Schwarz v Šolski ulici in Jellersitz v Nunski ulici; — v Trstu v tobakarni Lavrenčič na trgu della Caserma in Pipan v ulici Ponte della Fabbra

Odgovorni urednik in izdajatelj Ivan Kavčič v Gorici.

„Gor. Tiskarna“ A. Gabršček (odgov. Iv. Meljavec) tiska in zal.

Ljudski shod

akad. for. društva „Adrija“ v Gorici.

(Poročilo izven uredništva.)

Goriški Slovenci so se v nedeljo pridružili manifestacijam, ki se vrše zadnja leta med slovenskimi in slovanskimi brati po drugih avstrijskih deželah v prilog kulturnim zahtevam našega naroda. — Prvič je nastopila naša akademična mladina ravno leto dni po ustanovitvi društva „Adrija“ v javnosti, a prvič je dosegla že tako lep uspeh, da jej mora biti to le v veliko vspodbujbo, da nadaljuje pot, ki si jo je začrtala s tem shodom, leto za letom po celi naši deželi. Prihite lo je na shod nad 1500 ljudij iz mesta in okolice, največ iz širših slojev ljudstva, ki so čali shodu le še impozantnejše lice. Saj je vendar glavni cilj akcije akademične mladine, da izobrazuje ljudstvo, da zanese razumevanje naših kulturnih stremiljenj v najširše mase ljudstva. Te naše mase so bile na shodu res častno zastopane in tem masam se je čitalo na obrazu, da razumevajo, za kaj gre, in da so pripravljene iti z nami v boj za tako vzvišene cilje. Grajati pa moramo pri tem v prvi vrsti našo mestno inteligenco, da se je v tako majhni meri odzvala sobotnemu vabilu „Soče“. Vprašanja, ki so se razpravljala na shodu, zaslužijo pač večje pozornosti. Pri takih vprašanjih mora pač inteligenca vsem prednjačiti. Upamo, da bode v prihodnje bolje, in da izgine skeptika, s katero se gleda na zmožnosti akademične mladeži, sedaj, ko je dokazala, koliko premore. Graje pa je vredna tudi naša duhovščina, izmed katere smo videli na shodu edinole našega goriškega slavčaka Simona Gregorčiča. V kulturnih vprašanjih moramo biti vsi sloji edini. Narodno ženstvo je bilo zastopano na shodu v precejšnjem številu.

Štiri gospice so prodajale listke po 2 v za „Podporno društvo za slovenske visokosolce v Pragi.“ Nabrale so lepo svoto okoli 80 K. Želeti bi bilo, da se ta način nabiranja doneskov udomaci pri nas; kajti 2 v premore pač vsakdo.

Otvoril je shod cand. med. Izidor Reja, ki je po kratkem pozdravu predlagal

predsednikom shoda g. Ignacija Križmanna, nadučitelja v Dornbergu, kar se je sprejelo z burnim odobravanjem. Predsednik se je zahvalil na izkazanem mu zaupanju ter pozval cand. iur. Karola Podgornika, da prečita došle brzojavke in pozdrave, katere pričimo prihodnje.

Kot prvi govornik je nastopil cand. hil. Andrej Ipavec:

Čestita skupščina!

Ena najprimitivnejših pravic vsakega človeka je pravica do vzgoje. Kakor ima vsakdo pravico do življenja, pravico do dela, tako je tudi vsakdo opravičen zahtevati, da se mu nudi prilika, vzbujati si duševne in telesne sile, To priliko nudi človeku šola, katere pomen se pri Slovencih še vedno pre malo ceni. V slov. deželah je ljudsko šolstvo še na nizki stopinji, na Kranjskem n. pr. na predzadnji od vseh avstr. kronovin, učiteljstvo je slabo plačano, med ljudske mase ni še prodrlo prepričanje, da je dober učitelj njih največji dobrotnik, ne zavedajo se še, koliko dobrot prinaša omika, katera edina privede človeka do blagostanja in zadovoljstva. Ta pa ne sme biti privilegij gotovih slojev, ampak mora postati splošna, učilišča bi morala biti tudi v resnici in ne samo na papirju vsem dostopna. Kakor ne sme biti izobrazba privilegij le nekaterih slojev, tako tudi ni privilegij le nekaterih narodov. Ne samo Nemci in Italijani imajo pravico do izobrazbe, ampak vsi ljudje, in to pravico imajo tudi oni, ki so slučajno — Slovenci. In vendar se krati se v našem prosvetljenem veku Slovencev, ki bivajo v središču prosvetljene Evrope, ki imajo biti prav tako enakopravni in enakoveljavni državljani kakor Nemci, ta že iz naravnih, a tudi iz avstr. zakonov izvirajoča pravica. Zastonj so naši klici po slov. univerzi, zaman zahtevamo srednjih sol v materinem jeziku, saj niti ljudskih sol se nam ne privoščo. O tem nam dovolj jasno in glasno govori boj za slov. ljudsko šolo v Gorici, ki ne priča samo o narodni nestrpnosti in zagrizenosti naših lastnih sosedov, ampak tudi, najmileje povedano, o nenaklonjenosti onih faktorjev napram Slovencev, ki bi bili v prvi vrsti po-

člicani, gledati na to, da se državni zakoni izvršujejo. Ne prihajam rad na polje narodnostne rekriminacije, toda v vsakem misletem in čutetem človeku mora vzkipeti, ko vidi, kako se reže kruh pravičnosti enim in kako drugim. Ko bi zahtevali v Gorici nemško šolo, bi jo takoj dobili. Vlada bi že našla sredstva, s katerimi bi prisilila magistrat, brez respekta pred občinsko avtonomijo, da bi postavil zahtevano šolo v sredino mesta. Znano je, da je vlada slov. Ljubljani kar telegrafično zaukazala, da mora nemudoma odpreti nemško šolo. In zdaj, ko je padlo na um nekim nemškutarjem v Šiški pri Ljubljani, da brez nemštine ne morejo biti vzveličani, sem prepričan, da ne bo treba dolgo čakati, in v slov. Šiški na pragu Ljubljane se bodo potujčevali slov. otroci! Seveda, tukaj gre za nemško šolo, in to poj. hitro. Kako drugače se postopa pri slov. zahtevah! Koliko let se že bije boj za slov. ljudsko šolo v Gorici, ali še zdaj je nimamo. Za sto in sto slov. otrok si moramo sami vzdrževati šole, in goriško mesto, ki ima svoje dohodke največ od Slovencev, se brani na vse kriplje slov. sol. Toda za vedno se jih ne bo moglo ubraniti, ker tudi v Gorici se izvrši isti narodni proces, ki se vrši povsod, da namreč okolica premaga mesto, in tudi slov. okolica goriška stre laško hegemonijo v Gorici. Znano je vsem, kako iz neznanjih početkov in v kako kratkem času se je razvila slov. stvar v Gorici. Šele l. 1862. se je bilo ustanovilo prvo slov. društvo, namreč „Slov. čitalnica“. Ne da se oporekati, da je bila čitalnica velikega pomena za probujenje Slovencev, toda slov. stvar v Gorici se je začela še le tedaj razcvitati, ko so Slovenci videli, da je vse delovanje na narodnem polju brezuspešno, ako se ne postavi temelj temu delovanju, in ta temelj je narodno šolstvo. Kaj je pomagalo vse navdušenje tedanjih rodoljubov, ko so se njihovo otroci sproti potujčevali! Še le čez 20 let po ustanovitvi Čitalnice se je začelo misliti na slov. šole v Gorici. Ustanovil se je najprej otroški vrtec v ulici sv. Klare, potem se je ustanovila ravnotam dekliska enorazredna šola, ki je dobila pozneje tudi 2. razred. L. 1889. se je izvršil na Goriškem velik politični preobrat,

in od tedaj se je pojavila na šolskem polju večja delavnost. V ulici sv. Klare se je ustanovil še 1. razred za dečke, in potem so rasli razredi od leta do leta. V ulici Barzelini se je sezidala nalašč hiša za slov. osemrazrednico, v Cipresni ulici in pod Kapelo sta se osnovala otroška vrtca. Pozneje se je otvorila tudi nadaljevalna šola za obrtne učence ter dekliska obrtna šola, in tako se je povzdignilo slov. šolstvo v Gorici do one višine, na kateri se zdaj nahaja. Ko se je sezidal l. 1898. „Šolski dom“, je našlo v njem slov. šolstvo v Gorici varno zavetje. Tega lepega razvoja bi se prav od srca veselil vsak Slovenec, ako ne bi mu kalila vesolja grenka zavest, da moramo vse te šole sami vzdrževati in jih iz lastnega žepa plačevati. Šolski dom ima na leto okoli 25.000 kron strokov. Te stroške bi morala nositi mestna občina goriška, ki pobira občinske doklade tudi od slov. davkoplačevalcev. Slovenci morajo plačevati mestu davke in še posebej vzdrževati šole, za katere bi moralo skrbeti mesto. Boj za slovensko ljudsko šolo v Gorici ni imel onega vapeha, katerega bi bilo pričakovati, ko bi imeli naši nasprotniki le trohico smisla za pravičnost. L. 1890. se je začela akcija za slov. šolo in l. 1895. je upravno sodišče razsodilo, da je mestna občina dolžna, vzdrževati 4. razredno slov. ljudsko šolo. Koliko truda je bilo, predno se je dosegel ta uspeh! Trikrat se je moral izvršiti popis šolskih otrok, dvakrat so se morali celo podpisati starišev legalizirati pri notarju. In kaka gonja se je začela proti starišem! Ulični pometaci, ki so se bili izjavili za slov. šolo, so bili odpušteni iz službe, in nadomestili so jih z Italijani iz kraljestva. In to so počenjali ljudje, ki se tako radi ponasajo s svojo kulturo. — Kljub razsodbi upravnega sodišča se niso dobili Slovenci ljudske šole. Vse to pa ni nič pomagalo, upr. sodišče je razsodilo, da mora mesto vzdrževati slov. šolo. Toda prefrigani zidje — se niso udali a so slov. šolo na ta način onemogočili, da so jo postavili v staro Katine-ljevo kasarno, ki leži že na skrajni periferiji mesta. Tja dol naj zahajajo slov. otroci z Grčine, ki je oddaljena 4 km, in ker je pouk celodnevni, naj bi delal 6-letni otrok 4 krat

— 103 —

Križarji.

Zgodovinski roman v štirih delih.

Poljski spisal H. Sienkiewicz. — Posl. Podravski.

Dalje.

»Po vojni odrine moja žena na grob vaše kraljice Jadvige, da jo poprosi blagoslova,« odvrne de Lorche ter globoko vzdihne.

»Prav. Pravijo, da je to najboljšo sredstvo in da v tej zadevi ni druge boljše priprošnice nego je sveta naša kraljica. Velika bitka nastane čez nekoliko dni, potem pa nastane mir.«

»Da.«

»Toda Križarji te gotovo smatrajo za izdajico.«

»Ne!« odvrne de Lorche. »Znano ti je, kako se jaz držim viteških običajev. Sanderus je bil po naročilu plockega škofa v Marburgu in po njem sem poslal pismo velikemu mojstru Ulriku, v katerem sem mu odpovedal službo ter navel vzroke, radi katerih se nahajam na vaši strani.«

»Ha, Sanderus!« zakliče Zbišek. »Rekel mi je, da mu je jela presedati cerkovnikova služba in da se je v njem vzbudila težnja po železu in po jeklu, čemur se jako čudim, ker je bil vedno velik plašljivec.«

Gospod de Lorche pa odvrne:

»Sanderus ima tu toliko opraviti z železom, da brije mene in moje oroženosce.«

»Ah, tako!« zakliče razvesoljen Zbišek.

Nekaj časa so jezdili molče, na kar dvigne de Lorche oči proti nebu ter reče:

»Povabil sem vas k večerji, toda predno tjakaj dospemo, vtegne biti večerja že zajutrek.«

»Mesec še sveti,« odvrne Zbišek. »Naprej!«

Dohitevši Matijca in Povalo, so jezdili dalje vsi štirje skozi tabor po široki ulici, ki je bila naravnana med šotori in ognji. Hoté dospeti k mazoveškim praporom, stoječim na nasprotnem koncu tabora, so morali prejezditi ves tabor.

»Odkar stoji Poljska,« je rekel Matijca, »ni še nikdar videla toliko čet, kolikor se jih je tukaj zbralo od vseh strani sveta.«

»Noben drugi kralj ne more postaviti toliko vojakov na bojno polje,« odvrne de Lorche, »ker nijeden nima tako velike države.«

Ali stari vitez se obrne k Povalu iz Tačeva ter ga vpraša:

»Koliko čet, gospod, je dospelo s knezom Vitoldom?«

»Štirideset,« odvrne Povala. »Naših poljskih in mazurskih je petdeset, ki pa niso take kakor Vitoldove, ker pri njem pogostoma po tisoč ljudi služi pod jednim praporom. Ha, čuli smo, da je veliki mojster nekoč dejal, da so ti ljudje sposobnejši za žlice nego za meče, toda Bog daj, da je to izrekel v slabem času, kajti mislim si, da se litvinske sulice značno pomažejo s križarsko krvjo.«

»Kdo so ti vojaki, mimo katerih korakamo?« vpraša de Lorche.

»To so Tatarji; pripeljal jih je Vitoldov vazal Saladin.«

»Ali so dobri vojaki?«

»Litvinci se znajo z njimi bojevati ter so si jih precejšnji del podjarmili, radi tega so morali priti na to vojno. Toda zapadno viteštvo jim le težko pride do živega, ker so v begu strašnejši nego v boju.«

»Oglejmo si jih nekoliko natančneje,« reče de Lorche.

In krenili so k ognjem, katere so obkoljevali ljudje z golimi rokami, ki pa so imeli na sebi ovčje kože z volno na zunaj, dasi je bilo poletje. Večina od njih je spala na golih tleh, ali na mokri slami, ki se je kadila od ognja, drugi pa so sedeli poleg ognja. Nekateri so si krajšali čas po noči s tem, da so pevali svoje divje pesmi ter udarjali z jedno konjsko podkvo ob drugo; drugi so imeli male bobenčke, ali nekake vrste gosli s konjskimi strunami. Nekateri so vlačili iz žrjavice velike, še krvave kose mesa ter jih tlačili v usta. Vsi so bili tako divji in strašni, da so bili mnogo podobnejši nekakim gozdnim bitjem nego ljudem. Od ognjev se je dvigal gost in smradljiv dim ter se je na ognju cvrla slanina; vrhu tega se je širila povsod neprijetna vonjava od osmojenih kožuho in v naglici pečenega mesa. Na drugi strani so se nahajali konji, od katerih se je rasprostiral smrad njihovega znoja. Ti konji, vedno pripravljene v bližini, so grizli travo pred seboj ter razgetali in grizli se med seboj.

Posamezniku ni bilo varno hoditi med nje, ker so bili to jako divji in ropateljni ljudje. Nekoliko za

na dan to pot! Ali ni to barbarstvo, da bi se sililo 6-letno dete, prehoditi 10 km na dan, t. t. dobre 4 ure otroške hoje? Kje je tukaj humaniteta? Razume se, da so slov. starši z gnevom zavrnili to nakano mestnega magistrata in nikdo ni hotel pošiljati svojih otrok v Podturen. K temu pride se to, da je magistrat določil za šolo bivšo vojašnico, katera je bila tako nezdrava, da so se morali celo vojaki izseliti iz nje. Za slov. otročice naj bi bilo to poslopje dobro! Tako postopanje goriskega magistrata mora obsojati vsak pravicoljuben človek. To sikaniranje ni dostojno za civilizirane ljudi. Slov. starši so se pritožili radi šolskega poslopja, v staro kasarno je hodila komisija za komisijo, in slednjič je priznal dež. šolski svet, da je tista podrtija primerna za šolo. Ko bi imeli gospodje na magistratu le malo pravicoljublja, bi postavili šolo v sredino mesta, in Slovenci bi bilo zadovoljni. Tako pa delajo nepotrebne stroške slov. in laškim davkoplačevalcem. Stvar je zdaj taka, da vzdržuje mesto za 17 otrok v Podturnu slov. 1-razrednico. Takega luksusa menda nima nikdo, kakor goriski Slovenci, da se jim za 17 otrok vzdržuje 4-razrednica. No, stvar ni smešna, ampak sramotno je za civilizirano državo, da trpi take skandalozne razmere. Take razmere so nevdrljive, sramotno bi bilo tudi za Slovence, ako bi mirno trpeli počenjanje prepotentnega magistrata. Boj za slov. šolo se mora nadaljevati, prisiliti je treba magistrata, da osnuje slov. šolo v sredini mesta, seveda 4-razrednica ne zadošča več, ali pa da ustanovi v vsakem delu mesta po eno šolo. Mi se moramo zavedati, da brez šol ni napredka, da narod brez šol nima bodočnosti, zato moramo upreti vse svoje moči, da si jih priborimo, kajti se le potem smemo upati, da pridejo tudi za goriske Slovence boljši časi.

Drugi govornik je bil cand. iur. Bogumil Vošnjak:

Slovenci!

Zbrali ste se danes tu, da glasno in odločno zahtevate to, kar se je zahtevalo že pred tremi desetletji na velikih narodnih taborih po celem Slovenskem in tudi na goriskih tleh, na taboru pri Šempasu in v Brdih, na skrajni meji Slovanstva. Že tedaj so naši prvoborniki in buditelji pod milim nebom s prepričevalno besedo zahtevali, kar nam pritiče po božjem in človeškem zakonu. Na taborih se je razlegal tedaj urnebesni klic: »Dajte nam slovenskih šol! Slovenski jezik v šoli in uradu! Uradnik mora uradovati, sodnik soditi v slov. jeziku«. Mnogo časa je že preteklo, odkar se je naš narod predramil k novemu življenju, ali vendar se marsikatera pereča zahteva in želja ni uresničila. Ni naroda, ki bi se bil moral boriti za vsako drobnico, kakor mi Slovenci. Razpravljati mi je danes o goriskem gimnaziju. Cesarica Marija Terezija je ustanovila nemški gimnazij v Gorici, da bi se širila nemščina po naši deželi. Smoter cesarčin je bil, spremeniti

mногоjezično Avstrijo v nemško državo. Po celem goriski deželi je ustanavljala nemške ljudske šole in klicala nemške uradnike in obrtnike v deželo. Znani zgodovinar goriske grofije Czoernig piše v knjigi »Avstro-ogrška monarhija«, izdani pod pokroviteljstvom cesarjeviča Rudolfa, da je cesarica z ustanovitvijo nemškega gimnazija v Gorici podvrгла našo deželo nemški kulturi. V tem zavodu se naj vzgajajo možje, ki bodo skušali ponemčiti slov. in italijansko prebivalstvo. Prvi in glavni namen tega zavoda naj bode ponemčiti gorisko deželo. Raznaroditi nas, vsiliti nam tuj jezik, to je bila želja dunajske vlade. Jožef II. je nadaljeval delo svoje matere, želel je, da bi bila Avstrija kar čez noč nemška. Deset let se je trudil ta veleum, da bi dosegel svoj smoter. Ko je ležal na smrtni postelji, sprevidel je, da je kriva pot, po kateri je hodil. Vsakemu avstrijskemu vladarju naj bode v svarilo poslednja ura Jožefa II. Kaka je bila posledica nasilne germanizacije? Punt in vstaja v deželah, katere je hotel ponemčiti. Umirajoči cesar je moral, predno je zatisnil oči, preklicati vse zakone in odredbe, ki bi naj spremenile Avstrijo v nemško državo. Raznaroditi cele narode, to je danes s kratka nemogoče. Uspeh ponemčevanja je le ta, da se prepriči zdravi narodni razvitik, ki bi bil v blagor narodom in državi. Ali je pa dandanes Avstrija res poklicana, da nas ponemčuje, ali bi ji bilo to v korist? Državi v pogubo je, ako se nas hoče v nemških solah ponemčevati in ako se daja tam gori na Dunaju potuha Nemcem, katerih edina želja je, da naj bode starodavna Avstrija provinca Vsenemčije in avstrijski cesar ponižni namestnik pruskega kralja. — Borba za slov. srednje šole je lep kos politične zgodovine našega naroda. Ta ljuta borba traja že dolgo, in v njej se zrcali celo naše stremljenje po kulturnem in obče človeškem napredku, katerega hočejo naši mnogobrojni sovražniki ovirati in onemogočiti. Poduk na srednjih solah mora biti v materinem jeziku, temu ne more nobeden pameten človek oporekati. Naši nasprotniki so se pa vedno izgovarjali, ko so se zahtevale slov. srednje šole, da naš jezik se ni dovolj razvil. Grof Auersperg na Kranjskem je zasmehoval nekdanje Slovence, rekši, da lahko prinese celo slov. literaturo zavito v svoj robec v deželno zbornico. Dandanes bi pa rabili ta zagrizeni Nemec pač koš, da bi spravil v njega vse slov. knjige, ki se jih je tiskalo tekom ednega leta, in to bi bilo za grofov hrbet težko breme. Ne samo naša književnost, ampak tudi naš jezik se je tekom poslednjega polstoletja tako razvil, da se v gimnazijih in na vseučilišču istotako lahko uporablja, kakor v ljudskih solah. Dandanes se nam mora priznati, da je najhujša krivica, da se morajo naučiti naši dijaki čisto tujega jezika, predno vstopijo v gimnazij. Nestetokrat so zahtevali slov. poslanci v državnem zboru, da se naj snujejo slov. srednje šole. Konečno so Kranjci vendar dosegli tri spodnje gimnazije s slov.

učnim jezikom. Po dolgem obotavljanju je vlada osnovala slov. paralelke v Mariboru. Treba je bilo izvenredne spretnosti in odločnosti, da se je vladi izsilila obljuba, snovati slov. spodnji gimnazij v Celju. Windisch-Graetzovo ministerstvo je izpolnilo storjeno obljubo. Nemci so zagnali strašen krik in vik. Vse je bilo pokoncu, dolgo časa je polnilo celjsko vprašanje predala avstrijskih in inozemskih dnevnikov. Ministerstvo je padlo radi celjske slov. spodnje gimnazije. Nemci so radi slov. srednje šole razburkali celo javno mnenje in vznemirjali celo državo. Slov. srednja šola v Gorici je že dolgo srečna želja goriskih Slovencev. Že pred 35 leti je vlada obljubila, da uvede slovenski poduk na goriskem gimnaziju. Obljuba se pa ni izpolnila. Dne 18. junija 1886. so izročili poslanci Poklukar, Tonkli in M. hael Vošnjak memorandum o slov. šolstvu naučnemu ministru Gautschu, v katerem se zahteva snovanje slov. spodnjega gimnazija v Gorici. Pretekla je dolga vrsta let, nemški gimnazij je ostal nespremenjen. V najnovejšem času se je poprijelo ferijalno društvo »Adrija« z vso vnašo vprašanja slov. gimnazija v Gorici. Ni težko dokazati, da je goriski nemški gimnazij velika krivica, katero trpi slov. prebivalstvo. Pest Nemcev je v deželi, in ti imajo cel nemški gimnazij, domače prebivalstvo pa mora dajati svoje sinove v nemško srednjo šolo. Na gimnaziju se podučuje v jeziku, ki ni deželni jezik, katerega ogromna večina prebivalstva ne razume. Predstavljajte si, kako je težavno za slov. dijaka, ki ni čul doma niti edne nemške besede, napredovati na nemškem gimnaziju. Treba je, da se nauči nemščine, predno vstopi v gimnazij. Da se nauči slov. učenec popolnoma tujega nemškega jezika, mora obiskovati pripravnico, in potem šele more vstopiti v gimnazij. Drugodi prestopajo učenci iz ljudske šole naravnost v I. razred srednjih šol, ne da bi jim bilo potreba priučiti se čisto tujega jezika, katerega doslej niti govoriti se niso čuli. Pri nas se pa morajo sinovi slov. kmeta celo leto v pripravnici in že prej dve leti mučiti z učenjem nemščine. Ali ni ta pripravnica sama že velikanska krivica? Slovenski dijak mora pravzaprav študirati celih 9 let na goriskem gimnaziju, nemškemu dijaku ni treba obiskovati pripravnice in se učiti tujega jezika. Slovenski kmet pač ni v takem sijajnem gmočnem položaju, da bi naj po nepotrebnem svojega sina, vzdrževal celo leto, premožni nemški meščan bi to lahko storil, njemu pa to ni treba. Ta krivica bi se ne bila tako huda, ako bi vendar mnogo onih, ki so vstopili v gimnazij, tudi izdelali te šole ter dosegli svoj cilj. Ni treba se posebej poudarjati, da je sploh težavno mlademu slov. dijaku izobraževati se na podlagi čisto tujega jezika. Vsak pameten človek sprevidi, da je tak način poduka skrajno nepedagogičen, to je, da ne odgovarja onim načelom, po katerih se mora ravnati vsak učitelj. Učni uspehi so si no žalostni in klaverni. Statistični po-

datki kažejo, da pada v nemških kronovinah 9%—12% vseh dijakov, na goriskem gimnaziju pa pada 21%. Od 1000 maturantov jih pada drugodi 65—80, na goriskem gimnaziju pa povprečno 224 dijakov. V Gorici prihaja komaj 13% vseh dijakov srečno iz 1. v 8. razred. Tako slabih učnih uspehov ni v nobeni drugi deželi v Avstriji. Te številke so prav poučljive, to so posledice nasilne germanizacije, posledice vladnega sistema, ki noče priznati, da se mora negovati na srednjih solah v prvi vrsti narodni in ne tuj jezik. Naglašati je treba gmočno škodo, katero trpi slov. prebivalstvo radigimnazija z nemskim učnim jezikom. Koliko denarja potrosi zastoj naš kmet, ki ima sina v nemškem gimnaziju. Nemščina dela dijaku največje ovire, on omaguje, predno doseže svoj cilj. Izgubljen student pa ni za nič, ni kmet, ni gospod. Na polju noče delati, za drugo opravilo pa tudi ni, svoji rodbini dela največje sitnobe in nepotrebne stroške. Trinajst dijakov od sto izdelava gimnazij. Lahko trdim, da je med onimi 87 dijaki, ki so zapustili gimnazij, predno so prišli v 8. razred, skoraj polovica izgubljenih studentov. Pravi in edini vzrok teh strašnih neuspehov na goriskem gimnaziju je veliki nezmysel in bedastoča, da se podučuje na gimnaziju v tujem jeziku. Pomislite, letos so napravili maturo samo trije Slovenci, v Mariboru, kjer je vsaj spodnji gimnazij slovenski, pa 23 Slovencev. Naševal sem že mnogo nedostatkov, ki učinijo, da dela nemški gimnazij hude ovire slov. dijaku. Omeniti pa imam še nekaj. Profesorji so skoraj izključno le Nemci. Tujec ne more imeti nikdar pravega sočutja in očetovske ljubezni do slov. dijaka, kakor domačin, ki pozna našo deželo in prebivalce. Na bodočem slov. gimnaziju ne bodo podučevali trdi Nemci s Tirolskega in Gornje Avstrijskega, ampak domačini, in že radi tega bode poduk na vsak način olajšan slov. dijaku, ki bode v vseh strokah lažje napredoval. Dokler je pa v Gorici nemški gimnazij, godi se velika krivica slov. kmetu in obrtniku, ki plača sicer svoj davek, kakor vsi drugi avstrijski državljani, pa ne uživa istih pravic in je povsodi zapostavljen. Proč tujo nemško srednjo šolo, Avstrija, daj nam narodne srednje šole! V mnogojezični državi živimo. Vsakdo izmed vas, ki je že potoval po naši državi, je spoznal, da se govori v Avstriji mnogo jezikov. Ker pa je Avstrija mnogojezična država, v kateri je vsak narod drugemu ednakopraven ali bi vsaj moral biti, je treba mnogim državljanom, da znajo več jezikov. Če tudi nemščina danes nima več one veljave, katero je nekdanj imela v Avstriji, vendar je potrebna izobražencu, trgovcu in obrtniku. Radi tega je samo umevno, da mora tudi na slov. gimnaziju nemški jezik biti učni predmet. To je potrebno, krivica je pa, ako učni jezik ni narodni jezik, ampak tuj jezik, nemščina. Slovani se radi učijo drugih jezikov, ker vedo, da jih potrebujejo.

(Dalje v prilogi.)

njimi so stali isto tako divji Besarabei z rogovi na glavi ter dolgolasi Valahi, ki so nosili namesto ščitov na hrbtu in na prsih lesene pobarvane deske, in čez nje potegnjene prižaste kože divjih zverin. Še dalje so stali Srbi, v katerih taboru, kjer so sedaj spali, se je čulo neprestano sviranje, toliko je bilo tu gusel, tamburic, dudelj in drugega godbenega orodja.

Ognjišča so žarela, z neba, med gostimi oblaki, katere je razganjal veter, pa je svetil velik in svetel mesec, in naši vitezi so si pri njegovih svetlobi ogledovali tabor. Za Srbi so stali nesrečni Žmudci. Nemci so izžmeli iz njih potoke krvi, ali vendar so oni na vsak Vitoldov poziv prihajali na novo borbo. Tudi sedaj, ko so slutili, da utegne biti njihovi revščini v kratkem konec za vedno, so dospeli semkaj, napojeni z duhom junaškega Skirvoilla, ki je že samo s svojim imenom zadajal največji strah in trepet Nemcem. Ognjišča Žmudcev so se prav dotikala litevskih ognjišč, kajti ti so si bili po jeziku kakor tudi po običajih bližnji sorodniki.

Pri vходу v litevski tabor se je prikazal očem naših vitezov poseben prizor. Na precej visokih vislicah sta visela dva obešenca, katera je majal veter semtertje tako, da so vislice pod njuno težo otožno škripala. Konji so pri pogledu na trupli ostrmeli ter se povzpeli na zadnje noge, vitezi so se pobožno prekrizali, in ko so dospeli mimo, je rekel Povala:

»Knez Vitold je bil pri kralju, pa tudi jaz sem bil ondaj, ko so mu pripeljali ta dva zločinca. Že poprej so se pritoževali naši škofje in dostojanstveniki, da se Litvici preveč okrutno borijo ter da niti cerkvam ne prizanašajo. Ko so ju pripeljali — in bila sta dva odličnjaka, ki sta se pregrešila zoper Najsvetejše — se je razsrdil knez tako, da ga je bilo groza videti. Takoj je zapovedal, da se morata obesiti. Reveža sta

si morala sama postaviti vislice in se sama obesiti; da, še spodbujala sta drug drugega rekoč: »Ni, le hitro, da se knez še huje ne razsrdi!« In strah je prevzel Litvine in Tatarje, ker oni se bolj boje kraljeve jeze nego smrti.«

»Da, spominjam se,« reče Zbišek, »da mi je svetoval mladi knez Jamont, ki je bil na kraljevem dvoru, naj se obesim, ko se je kralj razsrdil ná-me v Krakovu. Svetoval mi je to s prijateljskim srcem, dasi bi ga bil takrat najrajše pozval na dvoboj na poteptani zemlji, ako bi ne bilo šlo za to, da so mi imeli takrat odsekati glavo.«

»Knez Jamont se je že naučil vitežkih običajev,« reče Povala.

Tako se razgovarjaje so prekoračili velik litevski tabor in ležišče treh sijajnih ruskih polkov, od katerih najštevilnejši je bil smolenski, ter prišli v poljski tabor. Tam je stalo petdeset praporov, jedro in ob enem tudi poglavitna moč vse vojske. Tu so bili konji večji, orožje boljše in vitezi bolj izurjeni, ki v ničemur niso zaostajali za zapadnim vitežtvom, Ker pa so bili privajeni vsem bojnim nezgodam, so bili celo strašnejši nego bojevniki z zapada. Njih običaji se bili bolj preprosti, oklepe so imeli bolj okorne, vsekako pa so bili dokaj vstrajnejši ter so pri tem tako prezirali smrt, da so se jim vsled tega jako čudili francoski in angleški vitezi.

Gospod de Lorche, ki je že davno poznal poljske junake, spregovoril tako-le:

»V teh počiva vsa naša nadeja in naša moč. Spominjam se, kako so v Marburgu večkrat tožili, da v bitki z vami je treba vsako ped zemlje s krvjo odkupiti.«

»Tudi sedaj bo tekla kri v potokih,« odvrne Ma-

tija, »kajti križarski red še nikdar ni zbral toliko moči skupaj.«

Povala pa reče:

»Vitez Korzbog, ki je potoval od kralja k velikemu mojstru s pismi, je dejal, da si Križarji domišljujejo, da takih močij še nikdar ni zbral rimski cesar, niti kateri drugi kralj, in da križarski red bi si mogel vsa kraljestva osvojiti.«

»Ali nas je vendar več!« reče Zbišek.

»Da, toda oni jako slabo cenijo Vitoldove čete, domišljujé si, da se razprašijo pod prvim udarcem prav kakor se razleti gimnast lonec pod batom. Ali je to res, ali ne, ne vem.«

»Res je to in ni!« odvrne na to izkušeni Matija. »Jaz in Zbišek jih poznavamo, ker sva se že z njimi bojevala. Res, da imajo bornejše orožje in slabše konje, radi česar se pogostoma pripeti, da se umaknejo napadu vitežstva, ali v hrabrosti prekosijo celo same Nemce.«

»To se kmalu pokaže,« reče Povala. »Kralju neprestano kapljajo iz očí solze pri misli, da se prelije toliko krščanske krvi, ter bi do zadnjega trenutka želel skleniti mir, česar pa ne dovoljuje križarska ošabnost.«

»To je res! Jaz poznam Križarje in mi vsi jih poznamo,« pritrđi Matija. »Bog je že pripravil tehtnico, na katero je položil našo kri in kri naših sovražnikov.«

Nahajali so se že nedaleč proč od mavezskih čet, med katerimi je bil tudi sotor gospoda de Lorche, kar zagledajo nakrat sredi »ulice« množico ljudi, ki so gledali v nebo.

»Stojte! Stojte!« zakliče nekdo iz množice.

»Kdo govori in kaj delate tukaj?« vpraša Povala.

»Jaz sem klobuški župnik. Kdo pa ste vi?«

Trmašti in objestni Nemci so pa prepovedni, da bi se učili jezikov „manj vrednih“ — kakor pravijo — slovanskih narodov. Po mnenju teh širokoustnih gospodov bi naj imel v Avstriji veljavo samo eden jezik, in to je edinozveličavni blaženi nemški jezik. Da, ti ljudje nam hočejo odrekati pravice svobodnega državljanstva, hočejo, da bi bili sužnji, katerim bi bili oni gospodi. Nemci so bili dolga stoletja v zasmeh vsem drugim narodom radi svoje nesposobnosti v političnih zadevah in popolnega pomanjkanja čuta za pametno državno upravo. In ti Nemci, ki so bili stoletja in stoletja v političnem oziru najnesposobnejši narod v Evropi, se drznejše nam, bodrim in zdravim slovanskim plemičem, odrekati državljanstva pravice. Ali v Avstriji ni zakonov, ki zapovedujejo, da se naj Slovenci izobražujejo na podlagi svojega materinskega jezika? Zakone imamo, pravične zakone, ali kdo se ravna po njih? Kaj ukazuje zadnji odstavek slovečega člena 19. od 21. dec. 1867: „V deželah, kjer prebiva več narodnosti, naj bodo javna učilišča tako urejena, da se izobražuje lahko vsaka narodnost v svojem jeziku, ne da bi bil kdo prisiljen se učiti drugega deželnega jezika“. Kako se pa izvršuje ta zakon? Vladna naredba pravi, da sta deželna jezika na Goriškem samo slovenski in italijanski, nemški pa ni bil in ne bode nikdar deželni jezik. Nemški jezik je v naši deželi čisto tuj jezik, v katerem se niti v dež. zboru ne razpravlja. Ker je slov. mladina prisiljena se izobraževati na podlagi tujega jezika, ki ni deželni jezik, moramo povdarjati, da se že celih trideset let kršijo temeljni državni zakoni, da se krši ustava. Ali imamo radi tega zakone, da se ne ravna po njih oni, ki so prisegli na ustavo? Radost se polasta moje duše, ko vidim, kako narašča naš zivelj v Gorici. Čim večji bode naš ugled, tem prej se morajo uresničiti naše upravičene terjatve. Delajmo in trudimo se vsi, slov. obrtnik in trgovec, kmet, delavec in izobraženec. In naše delo nam ustvari ugled, silo in moč. V borbi za naše zahteve nas mora bodriti misel: ker je pravično in zakonito vse, kar hočemo in terjamo, in ne krivično, bode zmaga naša, bodočnost naša!

Tretji je govoril cand. iur. Julijan Pavliček:

Genjeni zborovalci!

Naslanjaje se na izvajanja tl. predgovornikov o kratenju pravic do lastnega solstva in lastne kulturne izobrazbe, ki sta najvažnejši, da celo edini pogoj za obrambo naše narodne individualnosti in narodnega napredka, hočem preiti na tretje kulturno in življenjsko vprašanje slovenskega naroda, na staro zahtevo po slovenski visoki šoli. Kdor vé in pojmi, kaj pomenjajo za narod lastne visoke šole, se ne bo čudil, da ni odnehal tudi slovenski narod do danes s svojo zahtevo, ki se je porodila že več kot pred 100 leti, in ne neha do ugoditve nikdar več. Najboljši dokaz važnosti slovenske univerze za

narod nam podajajo naši sovražniki sami, ki nimajo proti naši zahtevi utemeljenega ugovora, nimajo drugega orožja nego brezobzirno krutost, s katero nam odrekajo na kratko vse, kar nam pritiče po vseh cloveskih postavah v dosego svojega narodnega in clovečanskega poslanstva, krutost, proti kateri se mora boriti le z enakim orožjem; in mi Slovenci nismo prijeli se za to orožje, dasi se ne vemo braniti z drugim. Praviča? Kdor je Slovečec, vé, da je sicer sam pravičen, a tudi vé, da druge pravice ni na svetu. Radi tega zahtevamo, vsak dan burneje zahtevamo, jasneje podpirajmo svoje zahteve, dokler nas ne bodo upoštevali, in nas bodo, saj dobro vedo, da se nimajo bati samo nas. Mi vsi smo prepričani, da je danes veda glavni pogoj napredka v gospodarskem in vsakem drugem oziru; zato danes ne zadržuje niti najposlednejši kmet svojega otroka in stremljenju po izobrazbi, rad ga pogreša pri vsakdanjem delu in ga pošilja v ljudsko solo, ponosen je, če ga je spravil do srednje šole, in nič bi ne imel proti temu, da mu gre sin mesto v semenišče na Dunaj, da bi ne bil Dunaj tako daleč in revnemu dijaku vsled pomanjkanja in zapeljivosti tako nevaren za zdravje in življenje. Kako malo dijakov se more upati ob naših splošno neugodnih razmerah daleč od domovine med brezobzirne narodne sovražnike, da tam doseže, povsod zaničevan in sovražen, svoj poklic, kateri mu potem še greni nam sovražen sistem krivičnega protektorstva in privilegijev. Da bi imeli v svoji sredi, v svoji bližini, lastno univerzo, bi se olajšale zdatno gnotne zapreke in število dijakov bi se v štirih letih najmanj podvojilo. Že sedaj pošilja slovenski narod do 150 abiturijentov leto za letom na univerzo; ti se raztresejo po vseh vseučiliških mestih naše cesarske domovine, pripravljajo se po nemško za svoj poklic, ki za nas nikdar ne združuje v sebi pravega narodnega stremljenja. V nemškem jeziku se učijo poslovati s slovenskim narodom, po nemštvu in nenarodnosti računajo potem z njimi, ko stopajo kot uradniki v svet, in mnogim ni po teh pripravah težko služiti sistemu lojalneje kot rojenemu Nemcu. V najvažnejši dobi svojega duševnega razvoja se nevede in nehote odtujujemo narodnim svojstvom, ker nismo od otročjih let dalje v onem duševnem stiku z narodom, kateri tvori in utrjuje le pristrana vzgoja v narodni šoli, in ker nismo v najagilnejši in najkrepkejši dobi v dotiki s svojim narodom. In kako bi se v tem oziru spremenilo, da imamo lastno univerzo v svoji sredi; agilnost akademiške mladeži, ki bi imela priložnost zajemati pri svojih prizadevanjih snov tudi iz neusahljivega vira domače kulture, iz narodove duše, bi vzkliha v plodonosno delo, dijaštvo bi delalo z narodom, učilo in izobrazovalo ne samo sebe, ampak ob enem tudi svoje ljudstvo. Dijaštvo bi bila vez, ki bi spajala vse sloje naroda, reveža z bogatinom k skupnim narodnim nalogam, bi vedelo naše zatirano

ljudstvo ljubiti, mu svetovati in voditi. Ako zahtevamo danes univerzo v Ljubljani, ne zahtevamo s tem nič novega. Ne le da je zahteva že stara, ampak resnica je, da smo univerzo že imeli a so nam jo brez vzrokov zopet vzeli. Letos poteče 200 let, odkar smo imeli v Ljubljani prva filozofska predavanja. Ko so po par letih ta vseučiliška predavanja prenehala, je ostal celo 18. stoletje klic po univerzi glas vprijočega v puščavi, dokler ni prenesla velika francoska revolucija mogoččen preobrat tudi na slovenska tla. Kak je imel biti pri nas preobrat, pri zatiranem narodu brez pravic? Preobrat je bil mogoč le iz slabšega na boljše. Zraven oživljene Ilirije je pripravil slavni Napoleon tla naši lepši in boljši bodočnosti ter ustanovil 1810. popolno univerzo, ki je izborno vspevala, ali je morala žalibog pasti s francosko prosveto že čez tri leta, leta 1813. — Sovenci smo padli zopet v ono temo, kakor pred letom 1810., in čakali zore, ki nam je zasvetila še-le 1848. ko so žarela Evropi in Avstriji tla pod nogami in je slednja kupila našo zadovoljnost in kri z novo popolno univerzo v Ljubljani. Že prihodnje leto so se državi časi zjasnili in vlada nas ni več rabila. Zato je pa vzela takoj tudi univerzo in nadomestila isto le z nekaterimi pravnimiškimi tečajmi na graškem vseučilišču, kojim je tudi v kratkih letih zatislila oči. — Od teh dob se borimo neprestano za to svojo pravico in današnji shod je le člen velike verige shodov, ki se vrše vsako leto ne le na Slovenskem marveč povsod širom slovanskih zemlja. Posebno pa je vrgel slovenski trpim to staro zahtevo z vso energijo na dnevni red sedaj, ko se vlada dela očividno norca iz nas in nam hoče postaviti malone na isto mesto nekdanje slovenske univerze — lasko univerzo. Nam ničesar — Italijanom univerzo v Trstu! Vlada jasno govori z nami. 750 tisoč Italijanov dobi univerzo, mi avstrijski Jugoslovani, nas je nad 2 milijona, ne dobimo ničesar, ne le ničesar, nož v srce dobimo, da prej poginemo pod vladnim in italijanskim pritiskom. Italijanom kakor vsem narodom privoščimo možnost najvišje izobrazbe, a mi smo tudi tu, in hočemo le to, kar nam gre. Za nas res nima vlada drugega nego palico in davkarijo. In mi poljubljamo palico... Od tega skrajnega preziranja dalje smo vzdignili zopet svoj glas in pokazati moramo, da smo prestali žalostne čase, ko se je smelo delati z nami, kakor se je gospodom tam gori od trenutka do trenutka zazljubilo, hočemo pravice, pravice in enakopravnosti. Ako podaje 3/4 milijona Italijanov dovolj eksistentnih pogojev za lasko univerzo, moremo to storiti tudi mi 2 milijonski narod. Kar premorejo Lahji, premoremo tudi mi: izgovor objestnih diktatorjev, da naš jezik ni za vedo, je skrajna nesramnost. Glede polnoglasja in jezikovnega bogastva se ne more z njim primerjati nikateri drugi neslovanski jezik. — Seveda, jezik, kakoršen zadostuje za nastavljanje nemškega uradništva med slovenskim narodom, ta jezik

ni za učne knjige in ne za leposlovje. Ako je bil mogoč slovenski pouk že na nekdanjih univerzah, zakaj bi ne bil danes, ko se je jezik le še razvil? Zopet pravijo, da nimamo znanstvenih predpogojev za lastno univerzo, da nimamo knjig, učnih močij itd. Naravnost smešen izgovor. Kake predpogoje so imele n. pr. prve univerze v Avstriji, v Pragi in na Dunaju, ki so se ustanovile že pred 600 leti? Ali so res imeli oni tačas prej knjige za univerzo nego univerzo samo? Smešno! Ali je sploh imel nemški narod v onem času toliko omikancev, ki so znali dobro brati in pisati, kolikor ima danes naše slovstvo zvezkov? Trdil bi, da ne. In naj pogleda slavna vlada, kako se je osmešila s to svojo krbjo za Slovane takrat, ko je navajala te iste vzroke kakor danes proti ustanovitvi česke univerze v Pragi. Česka univerza tekmuje danes v vsem z vsemi univerzami v Avstriji, pokazala je, da je imela nemška vlada dovolj vzroka, bati se je, kajti ona nadvlada danes celo privilegirane Nemce in češki kulturi je postavila neomahljivi temelj za vse čase. Takoj ko bi nam dovolili vseučilišče, bi imeli, prej ko pokrijejo vseučiliško poslopje, zbranega toliko znanstvenega gradiva in knjig, da bi najmanj v prvem začetku izhajali. A potem ima prevzeti ravno vseučilišče nadaljno nalogo izpolnjevati in zidati tam, kjer nam še kaj manjka. Niti za učne moči se jim ni treba bati. V kratkih letih bi podal tudi naš narod vzgled, da premore po svojih sinovih vsaj toliko, kolikor objestni Nemci in drugovi. Narod, ki je podal svetu in državi toliko slavnih mož, veljakov in učenjakov, kakor Kopitarja, Vego, Miklošiča, Kocena, Močnika itd., tak narod bi imel vendar tudi zase dovolj učnih močij. Vse pogoje za univerzo imamo. In če bi jih tudi ne imeli v tem številu, potreba po slovenski univerzi je tako velika, da more dati vlada, ako je pravična, isto brezpogojno. Mi pa smo svoji narodni časti dolžni, boriti se za njo do zadnjega dihljaja. Vsi narodi v Avstriji so si te svoje pravice do šol že priborili, le mi potrpeljivi trpini nimamo ničesar. Naše društvo je vzelo z vso vneto vprašanje zopet v roko, in skušalo bo privedi ga s pomočjo vseh slojev, ki so dobre volje, k končni rešitvi. Vseled tega obračamo se do Vas, da nas vsak po svoji moči podpirate, da ste nam na strani, ko se bomo sklicevali na ljudsko voljo. Ljudska volja mora ostati sveta vsakomur, naj si bo že naši vladi ali posameznim tiranskim diplomatom. Od leta do leta bomo burneje zahtevali, organizovali se bomo v krepkejšo podporo svojih zahtev. Dragi rojaki! Bodite nam ob tem delu verno ob strani, zaupajte v moč svojega naroda, bodite v boju složni, in najbližji čas vam podajamstvo, da nismo samo za hlapčevanje, ampak za krepek napredek. Dati nam morajo, kar nam pritiče, pravično oddeliti naše deleže, pripoznati nam morajo pravico. Pripoznati nam morajo pravico do kulturne izobrazbe in zato zahtevamo vsopredno s slo-

»Povala iz Tačeva, viteza iz Bogdanca in de Lorche.«

»Oh, to ste vi, gospod,« reče župnik s tajnostnim glasom ter pristopi k Povalovemu konju. »Poglejte, gospod, mesec, in kaj vidite na njem? Usodna in čudovita noč je to.«

Vitezi so dvignili glave ter zrli v mesec, ki je bledele ter imel vsak trenutek zaiti.

»Ničesar ne morem zapaziti,« odvrne Povala. »Ali kaj vidite vi?«

Redovnik s kuklico se bori s kronanim kraljem. Glejte! Glejte! Oh! V imenu Očeta, Sina in svetega Duha! Kako se grozno borita! Bog bodi milostljiv nam grešnikom!

Naokrog je nastala popolna tišina. Vsi so pridrževali sapo v prsih.

»Glejte! Glejte!« zakliče duhovnik.

»Res, da je ondi nekaj takega!« reče Povala.

»Res! Res!« pritrujejo drugi.

»Ha! Kralj je podrl redovnika!« zakliče nakrat župnik klobuški. »Nogo je postavil nanj! Hvaljen bodi Jezus Kristus!«

»Na veke vekov!«

V tem hipu zakrije črn oblak mesec, da je nastala temna noč... samo ogenj od ognjišč je metal svojo rudasto svetlobo na pot.

Vitezi so odjezdili dalje, in ko so bili že dovolj daleč, vpraša Povala:

»Kaj ste videli?«

»Iz počevka nič,« odvrne Matija, »toda pozneje sem videl, kako se je kralj boril z redovnikom.«

»Tudi jaz!«

»Tudi jaz!«

»To je božje znamenje!« odvrne Povala. »Ha, navzlic kraljevim solzam se ne spremeni ničesar.«

»Pač pa nastane taka bitka, kakoršne se še ne spominja svet!« reče Matija.

In odjezdili so dalje molče, ali srca so jim bila slavnostno ginjena.

Toda ko so že bili blizu šotora gospoda de Lorche, nastane nakrat tak veter, da so mahoma ugasnili vsi ognji po taboru. Ozračje je bilo prenapolneno s tisočeriimi iskrami, in dim se je razširjal na vse strani.

»Kak veter je nastal!« reče Zbišek ter se zavije v plašč, s katerim mu je veter obvil glavo.

Jezdecem se je zdelo, da so v tej vihri čuli jok in cloveški stok.

»Kmalu jame svitati, toda nihče ne vé, kaj nam prinese ta dan,« reče gospod de Lorche.

XXVIII.

Proti jutru se vihar ni polegel, marveč se še ojačil do te mere, da ni bilo moči razpeti šotora, v katerem je imel kralj navado poslušati vsaki dan po tri svete maše. Končno je dospel Vitold s prošnjo, da naj se služba božja odloži na ugodnejši čas in da vojska odrine naprej. Kralj je tej prošnji vstregel, kar ni moglo biti drugače.

Ob solnčnem vshodu je odrinila vojska naprej, za njo pa nepregledna karavana voz. V jedni uri je utihnil veter za toliko, da je bilo mogoče razviti prapore. In kakor daleč je oko segalo, se je pokrilo polje kakor s prižastimi cvetkami. Nobeden pogled ni mogel pregledati vseh čet in celi gozd bojnih znamenj, pod katerimi so stopali posamezni polki naprej. Krakovska četa je šla pod rdečim praporom z ovenčanim belim orlom, in ta je bil glavni prapor vse kraljevine, poglavitno bojno znamenje vse vojske. Nesel ga je Martin iz Vrotimovic, ki je imel v svojem grbu Polukožo,

močan in daleč po svetu sloveč vitez. Za njim so šli dvorski dostojanstveniki; jeden je nosil dvojnati litovski križ, drugi pa majhno zastavo. Pod banderom sv. Jurija je korakal oddelek najetih vojakov in zamejnih prostovoljcev, večinoma Moravcev in Čehov. Njih je mnogo dospelo na to vojno; ker jih je bila polna vsa devetinštrideseta četa. Bili so to divji ljudje, zlasti pešci, ki so korakali za suličarji, toda tako hrabri in tako besni v boju, da so bojevniki odskakovali od njih kakor pes od ježa. Bili pa so oboroženi s kosami, s sekirami in s cepci z železom okovanimi, s katerimi so grozno mlatili okolo sebe. Oni so se dali najeti od vsakega, kdor jih je plačal, ter so se živili le z vojno ropom in s plenom.

Poleg Moravcev in Čehov je korakalo pod svojimi bojnimi znamenji šestnajst poljskih praporov, od katerih je bil jeden premiški, jeden levovski, jeden gališki in trije podoljski; za njimi so stopali poljski pešci, oboroženi večinoma s kosami in sulicami. Mazoveška kneza, Januš in Ziemovit, sta vodila jedenindvajseti, dvaindvajseti in triindvajseti prapor. Potem so šla škofijska in gosposka krdela. Vseh skupaj je bilo dvaindvajset. In tako je zacvetela pod njimi zemlja, kakor zacvete livada v pomladi. Bilo je to celo morje konj, celo morje ljudij in nad njim je štrlel kvisku celi gozd sulic z malimi banderici, za njimi pa vsa moč pešcev. Vsi so vedeli, da gredo v grozno bitko, ob enem pa so tudi vedeli, da mora biti tako; zato so šli z veselimi sroem.

Na desnem krilu so stopala Vitoldove čete pod raznobarnimi banderici, toda vse z isto litovsko hrabrostjo. Ni bilo mogoče pregledati vseh oddelkov, ker so se razprostirali preko polja in livad za jedno nemško miljo na širjavo.

(Dalje pride).

vensko ljudsko solo v Gorici in slovenskimi gimnaziji:

Slovensko univerzo v Ljubljani.

Konečno je nastopil pravnik Anton Cigoj: Spoštovani zborovalci! Moja naloga je prečitati in predlagati resolucije, ki bi bili krepek izraz skrajnega ogorčenja vseh nas. Slišali ste utemeljene naše zahteve in slišali ste, kake zapreke se delajo našim aspiracijam. Zapreke se nam delajo od našega lažliberalnega mestnega sveta, zapreke se nam delajo od vlade, in vse to na podlagi nezakonitosti. Ali ta dobri slovenski narod je prenašal te zapreke s potrpežljivostjo, ki je zares občudovanja vredna, ki je zares slovenska; zato pa skrajno neumna. Temu mora biti konec. Mi smo se zbrali, da protestujemo proti kričecim krivicam in merodajnim faktorjem. Pokličimo jim v spomin, da krivica in nasilje od zgoraj rodi vedno reakcijo od spodaj. Krenejo naj na boljo pot, ker sicer Slovence prešine tak duh, da bodo odalejši slišali druge strune, kakoršnih se niso slišali po Slovenskem. Predlagam torej, da se sprejmejo sledeče resolucije enoglasno:

1. Goriski Slovenci, zbrani 9. avgusta 1903. na ljudskem shodu v Gorici, protestujemo odločno proti bagatelizirajočemu in sikanoznemu postopanju občinskega sveta goriskega v zadevi slovenske ljudske šole, katere pravično rešitev brezobzirno zavlačuje od leta do leta. V imenu humanitete, kulture in zakona zahtevamo, da se omogoči otrokom slovenskih davkoplačevalcev v mestni občini goriski pot do elementarne šolske izobrazbe. — Pozivljamo tudi vis. vlado, da izvršujoč sankcionirane državne zakone pokaže isto energijo v Gorici v prilog Slovincem, kakor jo kaže povsod v prilog Nemcem in Italijanom.

2. Goriski Slovenci, zbrani na ljudskem shodu v Gorici dne 9. VIII. 1903., zahtevamo najodločnejše, da se konečno izvrši člen XIX. osnovnega državnega zakona o državljskih pravicah tudi v prilog Slovincem na Goriskem ter pozivljamo vis. c. kr. naučno ministerstvo, da vendar enkrat ugodi stari opravičeni zahtevi slov. prebivalstva na Goriskem in realizuje čimprej višji gimnazij v mestu Gorici s slovenskim učnim jezikom. Odpravi naj se enkrat stara krivica, da je učni jezik goriskega gimnazija nemški, ki niti deželni jezik ni, in ki je v prvi vrsti kriv kričecih nevspehov tega gimnazija.

3. Goriski Slovenci itd. se pridružujemo manifestacijam in zahtevam po slovenski univerzi v Ljubljani, katero smatramo kot neobhodno potrebno za razvoj slovenskega naroda.

4. Goriski Slovenci itd. pozivljamo slovenske poslance, da vedno in povsod z vso vneto in odločnostjo zastopajo v prvih treh resolucijah navedene zahteve.

Resolucije so se sprejele enoglasno in z burnim odobravanjem. Nato je predsednik zaključil shod; ljudstvo pa se je med pevanjem „Hej Slovani“ mirno razšlo.

Naša akademična mladina je lahko zadovoljna s takim vspehom. Mladi govorniki so nastopili z nenavadno gotovostjo ter so si gotovo pridobili simpatij občinstva. Dosegli so, kar so želeli: vcepili so neizbrisno v srca poslušalcev stremiljenje po treh naših najvažnejših kulturnih zahtevah. Njih glas se bode razširjal med ljudstvom vedno bolj, in ko bodo vspodbujeni po sedanjem vspehu nadaljevali to delo, se bode razširjal dalje, dokler ne prodre do najskritejšega slovenskega srca, a odtod bode prišel biti tudi na ušesa onih, ki ga slednjic vendar morajo čuti. Slednjic vendar moramo priti do svojih pravic. Ako pojdejo akademikom na roke vsi naši sloji tako, kakor jim je že to obljubilo naše učitelstvo, vspeh ne more izostati.

V to pa trdno upamo in kličemo danes zopet vsem slojem našega naroda: Narod brez šol je narod brez bodočnosti.

„Krojaška zadruga“ — propadla.

Občinski zbor 20. t. m.

C. kr. okrožna sodnija je kaznovala vse člane načelstva in nadzorstva z denarno globo, ker so zanemarili svojo dolžnost. Obenem je naložila, da mora sklicati občinski zbor v roku 14 dni v izogib še večje globe za vsakega člana načelstva in nadzorstva.

Dr. Pavletič je podal v imenu „Krojaške zadruge“ na sodnijo ulogo, v kateri je prosil... še jeden mesec odloga, a sodnija je odbila to prošnjo. — Dr. P. se je v

svoji vlogi osmelil do trditve, da je prvi članek v „Soči“ le izbruh strankarske strasti ter da v bitstvenih rečeh dejstva zavija. Ne zdi se mi vredno, da bi odgovarjal na ta advokatski „knif“, saj se tudi sodnija ni prav nič ozirala nanj. Tudi me sodba dr. Pavletiča čisto nič ne vznemirja. Odgovor nje mu odložim za poznejši čas, ko preobrne še več kozolcev na goriskih tleh.

Eno pa naj omenim. Dr. P. pravi, da „K. z.“ ima že davno pripravljene vse račune za l. 1902., ali brez Svitoslava Premrova ne more sklicati občnega zbora, ker on je račune izdelal (v potu svojega obraza jih je „skrpucal“) in le on jih more razložiti občnemu zboru.

To je pobožna laž! Časa je bilo dovolj, saj g. Svitoslav je odsoten šele par tednov! In končno: ako imate račune, je navzočnost g. Svitoslava nepotrebna! — Ali se g. Pavletič ne zaveda, kako neizmerno smesi s takim pisarjenjem načelstvo in nadzorstvo?

Načelstvo, primorano vsled ukaza okrožne sodnije, je sklicalo občni zbor 20. t. m. ob 10. zjutraj v dvorani „Goriške Čitalnice“. Dnevni red je ta-le:

1. Poročilo načelstva.
2. Poročilo nadzorstva.
3. Odobrenje postopanja načelstva in nadzorstva in letnega računa za l. 1902.
4. Volitev načelstva in nadzorstva.
5. Morebitni predlogi.

O tem dnevnem redu bom govoril prihodnjic.

Na ta občni zbor se načelstvo skrbno pripravljalo. Ker se pa boji resnice, boji luči, ker se boji — mene, ki hočem na občnem zboru razmesariti nezakonito, skandalozno nemarno, kazni vredno delovanje načelstva in nadzorstva, — so si kavci izmislili podlo sredstvo ter so... me izključili iz „K. z.“ Evo dopis, ki mi je došel v priporočenem pismu:

Gospod Andrej Gabršček

Gorici

V odborovi sji „Krojaške zadruge“ dne 8. Avgusta 1903. v navzočnosti sledečih gospodov odbornikov: Ivan Bajt, Jernej Kopač, Franc Černic in Štefan Podgornik. Navaja odbornik Jernej Kopač, da je g. Andrej Gabršček v svojem listu „Soča“ od 15. julija t. l. dalje priobčil celo vrsto člankov katerih viden namen je onemogočiti ali vsaj kolikor mogoče obtežiti akcijo „Krojaške zadruge“ in Centralne posojilnice, po kateri naj bi se rešilo obstanek „Krojaške zadruge“ ter se njeni zadržniki obvarovali škode.

Ta svoj namen je A. Gabršček tudi izrecno priznal v št. 60 „Soče“ z dne 29. julija t. l. kjer pravi, da on „mešari Krojaško zadrugo z največjim mesarskim nožem“, tudi v svojih člankih povdarja, da Krojaška zadruga smatra za coklo, ktero je treba odstraniti. Nadalje je A. G. vložil pri tuk. okrožni sodniji dne 17. t. l. predlog v katerem naravnost zahteva, da naj sodnija vstavi vsako daljno poslovanje na ime „Krojaške zadruge“.

Ker A. G. potem takem ne samo ne povspehuje koristi Krojaške zadruge, kakor bi on kot zadržnik bil dolžen storiti po § 19 c) zadržnih pravil temveč, deluje, in se je celo javno proglasil za njenega sovražnika, je v smislu § 10 in § 19 c) zadržnih pravil izključiti iz zadruge.

Zato predlaga J. Kopač, da se g. A. G. izključi kot člana Krojaške zadruge. Predlog je bil soglasno sprejet z dostavkom, da se ta sklep g. A. G. v priporočenem listu naznani.

Gorica, 8. VIII. 03.

Iv. Bajt. J. Kopač.

Štefan Podgornik. Fr. Černic.

Odgovor na to podlost priobčim prihodnjic. Najbrže se dobi še kaka pot, ki primerno zavrne tako lumparijo. — Načelstvo, ki že od marca nezakonito obstoji ter je tudi sodnijsko kaznovano zaradi neizpolnovanja svojih dolžnostij, načelstvo, katero jaz javno obdolžujem, da je spravilo „K. z.“ v bankerot, to načelstvo se drzne tik pred občnim zborom zlorabiti oblast, ki je dana po pravih rednemu načelstvu, ter izključiti iz zadruge javnega obtožitelja, v nadi, da se ga ne bo treba bati na občnem zboru. — O tem se pomenimo prihodnjic! Pa tudi drugod se se bomo videli! Na radostno svidanje, gospodje!

A. Gabršček.

Dopisi.

Z dežele. — (Komu tiče pridevek „gospod“.) Pri nas je bila po dolgem času zopet oklicana gosposka dvojica. Ženin je c. kr. uradnik, ki je dovršil akademične studije; nevesta je hči tukaj obče spostovane družine. Oklicana sta bila prvokrat dne 9. t. m. po imenu, priimku in stanu brez pridevka „gospod“, do katerega ima ženin, dovršivši akademične studije, tako pravico kakor oklicujoči gospod župnik. To bi nam vrgajalo, ko bi gospod župnik, ko moli vsako nedeljo plačani „očenas“, za rajncega gospoda župnika, ne rabil dvojne mere, eno za duhovsko, drugo za posvetno gospodo; to bi naredilo celo prijeten vtis, da vlada vsaj v cerkvi in na pokopališču enakopravnost. Ker pa gospod župnik dela med pastirjem in ovčami tukajšne župnije jezuitski razloček, da je v cerkvi samo oni „gospod“, ki je pel novo mašo ter se štejejo vsi drugi med „plebs“ njegove črede, nam tako postopanje prav nič ne vgaja. Zdi se nam celo, da iz njega gleda znak one osebnosti marksikaterega katoliškega duhovnika, ki že od nekdanj odbija od ebe vsakega mislečega človeka in je cerkvi več škodovala nego njeni najhujši nasprotniki.

Domate in razne novice.

Osebnost vestl. — Podpredsednik deželne sodnije v Trstu conte Filip Dandini je imenovan prvim dvornim svetnikom pri najvišji sodniji na Dunaju.

Upokojeni visji računski svetnik Štef. Bajec v Trstu je dobil naslov računskega ravnatelja.

Okrajni komisar Artur baron Schmidt-Zabierow je imenovan namestništvenim tajnikom za Primorje.

Novi ravnatelj na goriskem gimnaziju. — Cesar je imenoval z najvišjim sklepom od 2. t. m. profesorja Friderika Simziga v Gorici ravnateljem tukajšnjega gimnazija.

Tržaški namestnik se je odpeljal v ponedeljek v Tolmin in v Bovec.

Dva koncerta v hotelu Südbahn. — V soboto je bil navadni koncert, ki se je zopet odlično sponesel. Elegantnega občinstva je bil park poln. — V nedeljo pa je bil koncert na počast kornemu poveljniku feldcajgmajstru S u c c o v a t y - j u. Navzoče je bilo vse častništvo tukajšnje posadke.

Smrtna kosa. — V nedeljo proti večeru so pokopali na tukajšnjem pokopališču g.čno Elizo Prinčičevo, hčerko g. Karla Prinčiča, uradnika „Trgovsko-obrtne zadruge“, ki je izdihnila svojo dušo po dolgi bolezni stara komaj 22 let. Nekaj članov „Pevskega in glasbenega društva“ jej je zapelo v farni cerkvi Podturnom pesem — nagrobno „Nas zvezdami“. Bodi jej blag spomin, preostalim naše sozljaj!

Akademično ferijalno društvo „Adrija“ v Gorici naznanja, da se je novi odbor za l. 1903/4 na rednem občnem zboru dne 8. t. m. in v odborovi seji istega dne sestavil tako-le: predsednik cand. phil. Andrej Ipavec, podpredsednik cand. iur. Bogomil Vošnjak, tajnik cand. iur. Tomo Šorli, blagajnik cand. iur. Alojzij Gradnik, gospodar stud. iur. Mirko Korsič, odborniška namestnika: stud. iur. Drago Marušič in stud. iur. Fran Povšic; preglednika: cand. iur. Kajetan Feigel in cand. iur. Josip Žnidarčič.

Telovadno društvo „Sokol“ v Gorici priredi dne 23. avgusta t. l. pešizlet na Trnovo združen z javno telovadbo. — Odhod z Goriskega, Katarinijev trg, kjer se bodemo zbirali, ob 5. uri zjutraj. — Na zdar! Odbor.

Bratje „Sokol“! — Vabimo Vas, da se polnoštevilno udeležujete redovnih vaj, katere se vrše vsako soboto ob 8 1/2 v društveni dvorani. Na zdar! Odbor.

Požar v Bovecu. — Pišejo nam: V soboto popoldne je nastal v Bovecu požar. Požar je nastal vsled tega, ker so šli otroci pod streho, kjer je bilo seno ter so tam cvrli jajca. Požar se je naglo razširil in je pogorelo že okoli 73 hiš, ne vstevši hlevov in drugih gospodarskih poslopij. Natanjčnega števila pogorelih poslopij se še sedaj ne da določiti. Zgorel je tudi en otrok, mogoče je cgenj zahteval še več človeških žrtev, toda, kar je domačinov, so vsi tako preplašeni in zmešani, da ne vedo nič za svoje ljudi. Požarne brambe so prišle iz Srpenice z dvema gasilkama, dalje gasilke iz Kobarida, Žage in Loga. Domače

gasilke so tri, toda žal, da ne morejo vse naenkrat delovati, ker je premalo vode. Vozijo jo iz ene ure oddaljenih Kluz. Požar je bil pospeševan od vetra, ki je nekoliko ponehal, toda v slučaju, da prične zopet pihati, pogori lahko ves Bovec.

Uradno poročilo pravi, da je zgorelo 70 hiš, med temi cerkev, občinska hiša, kaplanija, sola za pletenje čipk in ubožna hiša. Nad 50 rodbin je brez strehe. Uničeni so tudi vsi pridelki, živina in pohištvo. Ponesrečila je tudi ena oseba. Nekega moža je razluten bik, ko ga je hotel odvezati, zabodel in usmrtil, in so morali bika orožniki ubiti. Plamen je bil tako velik, da je svit odseval celo do Žage.

Čitalnica v Bovecu. — Pišejo nam: Ozirom na strahovito nesrečo, ki je doletela Bovec, mora „Nar. Čitalnica“ odpovedati nameravano slavnost za 25-letnico. — Čitalnici je zgorela svilena društvena zastava, dragocena knjižnica in vsa oprava. — Obracamo se tem potem do slavnihih društev, lastništev knjig in leposlovnih listov ter do zasebnikov-rodoljubov s prošnjo, naj nam blagovolje podariti knjig, da si opomore Čitalnica do nove knjižnice. — Hvaležnost vseh članov naj bode v plačilo blagim dobrotnikom, ki se usmilijo društva, katero je tako nesrečno ravno ob svoji 25-letnici.

Trtna uš je že više gori v Brdih. Nasli so jo v Št. Ferjanu. Ako je enkrat tam gori, moremo reči, da so okužena vsa Brda, — in ako res se niso, se morajo Brici pripravljati tako, kakor da so okužena. Še ni dolgo temu, ko so Brici govorili, da trtna uš ne pride čez Sočo. No, zdaj jo pa imajo! Brici, na delo, dokler je čas!

Delo na železniški črti Plave-Kostanjevica. — Okoli 20 delavcev na tej črti v Plaveh je zahtevalo te dni povisanje plače z motivacijo, da se domače delavce zaposlavlja za laške iz kraljestva, katere se boljše plačuje. Ker se jim ni hotelo ugoditi, so začeli strajkati. Tvrška Sard-Lenassi pravi na to, da se ne ozira na narodnost delavcev, marveč da jih plačuje po sposobnosti in delavnosti, ter navaja v podkrepljenje svoje trditve to, da v kamnolomu v Solkanu delajo skoro sami Grgarci, ki imajo dnevnega plačila 3—4 K. Štrajkujoči delavci v Plaveh so zahtevali od teh, naj se pridružijo strajku, ali se niso hoteli udati, marveč nadaljujejo svoje delo. Na celi črti vlada mir ter se dela neprestano.

Dela pod Kostanjevico privablja dan na dan mnogo radovednega občinstva. Delo tam skoncava zvečer ob 6. uri. V tunelu pod Kostanjevico pa delajo od ponedeljka dalje po noči in po dnevu brez prenehajaja.

Železniški most čez Sočo pri Solkanu boše dolg nad 80 m, narejen bo z jednim samim obokom brez stebrov v vodi.

„Nas Slovence pozna že iz Benetk“... namreč papež, kakor piše ljubljansko ultraklerikalno trobilo „Slovenski list“... in gotovo je, da bo naklonjen našemu vernemu narodu! Da, da, nas pozna že iz Benetk, odkoder primorskim Slovanom ni bil naklonjen, saj je pomagal preganjati slovensčino iz cerkva v naših deželah iz Benetk tistim zbesnelim laskim katoliškim duhovnikom, ki so v narodnem pogledu prav taki kakor znani posvetni laski zagrizenci, zbrani okoli „Piccola“ in okoli drugih laskih hujskajočih listov. Bolj prav bi bilo, ako je pisalo omenjeno farovski trobilo: Nas Slovence pozna že iz Benetk, in gotovo je, da ne bo naklonjen našemu vernemu narodu.

Sedanji papež je bil kot beneski patrijarh tudi debel prijatelj istrskega deželnega glavarja Campitellija, ki ga je večkrat obiskal v Benetkah. In kdo je Campitelli? Campitelli je eden najsnežpnih laskih zagrizencev v naših deželah, ki krati Slovanom pravice, kjer le more. On je nositelj laske gonje proti istrskim Slovanom. In kaj hoče to reči, ve vsakdo, kdor se briga za razmere v naših deželah. S Campitelijem sta se pogovarjala med drugim o delovanju za odpravo slovanske liturgije ter za nastavljanje laskih duhovnikov med Slovani. V tako svrhu je zastavljaj beneski patrijarh Sarto vse svoje moči. Odtod pozna tudi Slovence, katerim ni bil naklonjen. Drugače je bil Sarto res dober človek, ki je mnogo obteval z ljudstvom ter delil z njim znanje centesime, ali to le z — Lah!, s svojimi rojaki. Mi ga poznamo le kot neizprosnega nasprotnika slovanske liturgije in kot debelega prijatelja naših zagrizenih laskih sovražnikov. S tem pa je za nas povedano — vse! Nasi „katoliški“ listi farbajo

avel, kakor po navadi, zato smo dolžni povedati resnico, kako nas pozna in kaka je lista naklonjenost!

Samemor vojaka. — Dne 5. t. m. je prišel s polkom št. 97. iz Trsta v Vipavo tudi pešec Fr. Štiblj iz Šturij. Takoj je obiskal svoje stariše, s katerimi pa se je sprl. V noči od 6. na 7. pa se je Štiblj vstrelil. Zadel se je v trebuh. Kroglja je šla skozi želodec pri hrbitu ven. Osem ur je trpel, predno je umrl.

Služba učiteljice je razpisana na dvorazrednici v Hrušici pri Podgradu v Istri z letno plačo 800 kron in prosto stanovanje v žolskem poslopju. Prošnje je vložiti na c. kr. okrajni šolski svet Volosko. V potnanjkanju učiteljice se odda isto mesto učitelju z z letno plačo 1000 kron.

Ukradeno kolo. — V soboto depodudne je ukradel doslej še neznan tat bicikelj s stopnic hiše št. 7. v Gosposki ulici. To je že drugi slučaj, da je izginilo od tam kolo. Biciklist se je odstranil le za hip od kolesa, toliko da je vprašal v prvem nadstropju, če je nekdo doma; ko se je vrnil, kolesa ni bilo več.

Pod voz je pršla v nedeljo popoldne ob 5 $\frac{1}{2}$ na Kornu 3 letna deklica Olga Miljavac iz Židovske ulice. Deklica je bila tam s svojo večjo sestro; ko je tekla, je prišel mimo izvoščik št. 38, tekla je kar nakrat proti voz, katerega ni bilo mogoče več vstaviti. Podri je otroka na tla ter ga ranil na glavi ne nevarno. Iz voza je izstopil dr. Poljak iz Trsta, ki je dal prenesti deklico v lekarno Cristofolletijevo, odkoder so je prenesli domov, ko so jej dali prvo zdravniško pomoč.

Nad 200 delavcev sprejme takoj tukajšnja tvrdka Sard & Lenassi za delo pri gradbi železniške proge od Gorice do Kanala z dnevno plačo od 2 K do 250. Delavci morajo biti domačini. Oglasili se je na celi črti do Kanala pri akordantih.

Trgovski pomočnik manufakturne stroke, vešč slov., laškega in nemškega jezika, dober prodajalec, najraje, če je vojaščine prost, se sprejme s 1. septembrom. Kje? Pove upravništvo „Soče“.

Pij vsakdan k vinu, mleku, konjaku, sadnim sokom, rogasko vodo „Tempele vrelca“ in uvidiš, da imaš zraven užitka, katerega ti nudi prijetno rezka okrepujoča pijača tudi korist njenega edino dietična učinka, ki se kaže tudi v dobrem teku, lahkem prebavljanju in rednem odvajanju.

Razgled po svetu.

Konec Khuenovega mlulsterstva. — Khuen je dogospodaril. Prišel je na površje z dalekosežnimi pooblastili, ali operiral je tako nerodno, da je v kratkem času dogospodaril. Pogajal se je s Košutovo stranko, pridobil par oseb, mislil pa, da ima kar celo stranko v žepu. Slednjic se je pokazala opozicija v vsej moči proti njemu, in sel je. Zapustil je zalostne sponine s korupcijo, katero je uvel on po svojem prijatelju Szaparyju. Sedaj ne bo več ban, tudi ne upravitelj Bosne in Hercegovine, edino mesto, kamor tiče, je „zaslužni pokoj“.

Istrski deželni zbor bo sklican v drugi polovici tek. meseca. Zasedanje bo trajalo kakih 20 dni.

Kronanje papeža. — V nedeljo se je vršilo v baziliki sv. Petra v Rimu slovesno kronanje papeža Pija X. V cerkvi se je bilo nabralo okoli 50.000 ljudij. V cerkvi so skrbeli za red papeški vojniki, na trgu pa laške kraljeve čete. Ves diplomatični kor je prisostvoval kronanju v posebni loži. Navzočih je bilo mnogo članov visokega plemstva in razni drugi dostojanstveniki. Papež je prišel ob 8 $\frac{1}{2}$, peš pod obok cerkve sv. Petra, kjer so bili postavili prestol. Ko je sel na prestol, je imel nagovor nanj kardinal Rampolla, na to so mu člani kapitelja in drugi vatikanski duhovniki poljubili nogo. Potem je sedel papež v nosilnico in bil prenešen v baziliko, kjer ga je pozdravljala množica. Pred pričetkom maše so se vršile predpisane ceremonije in je kardinal Rampolla prvi poljubil papežu nogo. Po masi je posadil papežu na glavo „tiaro“ kardinal Macchi.

Umor ruskega konzula. — V soboto zjutraj je sel ruski konzul Rostkovsky v Monastiru v bližnji bukovarski samostan, odkoder se je povrnil v mesto ob 9. uri in pol zjutraj. Ob uhodu v Monastir je Rostkovsky zapazil, da ga je tamkaj na straži stoječi turški vojak izzivalno gledal. Stopil je vsled tega k njemu in ga vprašal, zakaj da

ga ni pozdravil. — Mesto vsakega odgovora je turški vojak ustrelil na konzula, kateri se je takoj zgrudil na tla.

Turčija je par dni pred umorom ruskega konzula razširila vest, da je bil isti pravi voditelj macedonske ustaje in to samo zato, da bo mogla sedaj opravičevati pred svetom že poprej določeni umor konzula Rostkovskega, kateri jej je bil na poti, ker je Turčiji preveč gledal na prste v njenem neizvrševanju obljubljenih reform. Vest o umoru konzula Rostkovskega je v Sredcu povzročila silno razburjenje. Beligranski list „Albanija“ trdi, da se tudi v Stari Srbiji že pripravlja ustaja in da srbska vojska nestrpno priakuje migljaja kralja Petra, da poteče na pomoč bratom v Stari Srbiji in da tako pripomore k zopetni ustanovitvi nekdanje Velike Srbije. List izjavlja nadalje, da srbski narod prisili evropsko diplomacijo do intervencije v prilog zatiranim Slovanom v Turčiji. Vesti, ki prihajajo iz Macedonije, poročajo o mnogih spopadih in požiganih. — Ustaške čete naraščajo vedno bolj in se je ustaško gibanje razširilo tudi že na solunski vilajet.

Ruski car je zahteval popolno zadoščenje za umoritev konzula, strogo kaznovanje napadalec ter odstranitev odgovornih funkcionarjev. Sultan je v izbranih besedah izrekel sožalje ter zagotovil najstrožjo obsodbo. Napadalec je baje turški orožnik.

Velika nesreča na železnici. — Blizu Pariza sta zgorela dva vlaka, in sicer jeden v tunelu. Ponesrečenih oseb je okoli 100.

Obravnava proti uredniku „Obzora“ Pasariću in pisatelju dr. Radleću se je pričela 10. t. m. v Zagrebu. Tožena sta radi motenja javnega miru po § 65 a in b ka zenskega zakona in r. di prestopkov po § 300 in 302 kaz. zak. Predmet obtožbe je govor dr. Radleća, ki ga je imel v Karlovcu in Zagrebu in katerega je potem „Obzor“ priobčil.

Čuden zakon. — Blizu Dol. Tuzle je odpeljal 50-letni mohamedanec Husein Kefčija 11-letno hčer kmeta Šuljo Sarajlića z očetovim dovoljenjem, in se z njo poročil. Deklica se je branila, a šel drugi dan se ji je posrečilo ubazati. „Ženin“ in Sarajlić sta zaprla.

Boj z roparji. — Blizu Podgrada v Istri je orožniški stražmester Gollner srečal štiri fante, ki so peljali prazen voz. Orožniku so ze zdeli sumljivi ter jih je preiskal. Nasel je pri njih cel kup ponarejenih ključev. Fante je aretiral. Med potoma pa so strgali verige ter napadli orožnika. Ta je zabodel enega napadalec v trebuh, da je kmalu umrl. Ostali trije so usli.

V Podgradu je odstopil pred kratkim tamkajšnji velezaslužni župan Jenko. Vlada, katere pota se čisto nerazumljiva, je vsled tega razpustila tudi češinski zastop. Da je to prilika za Lahe, da ščuvajo proti slovanskim zastopom, je umevno samo ob sebi.

Zveza slov. posojilnic v Celju je imela 8. t. m. izvenredni občni zbor v Celju, da se njena pravila predručajijo na podlagi nove revizijske postavbe. Sklenilo se je, da se smejo sprejeti v „Zvezo“ tudi gospodarske zadruge. Ustanovila se je tudi za vse zadruge, ki tvorijo „Zvezo“, denarna centrala. Namen te centrala je sprejemati odvečne gotovine in dajati potrebna izposojila zadrugam na podlagi načela odprtega kredita. Poslovanje te denarne centrala prezame celjska posojilnica. Revizorjem „Zveze“ je imenoval odbor sedanjega revizorja g. J. Jošta. V „Zvezi“ je sedaj 113 posojilnic s sedežem na Štajerskem, Kranjskem, Primorskem in Koroskem. V Celju se zida „Zvezin dom“, ki stane 80.000 K. V priliki tega doma bode društvena tiskarna, v prvem nadstropju društveni uradi, v drugem pa stanovanja za uradnike.

Napad na francoskega mlulsterskega predsednika Combesa. — Francoski ministri predsednik Combes se je mudil te dni v Marsilji povodom učiteljskega kongresa. Neki laški delavec je vstrelil dvakrat proti vozu, v katerem je bil Combes. Nihče ni bil ranjen. Napadalec so aretirali. Po drugih poročilih pa se čuje, da sta dva napadalec, da je eden zadel vojaka, sedetega spredaj na vozu, drugi pa da je streljal kakih 100 m oddaljen od voza. Oba so baje prijeli.

Oglas.

Semenj v Renčah, kateri je bil do sedaj 6. septembra vsakega leta, bode odslej dalje z dovoljenjem visokega c. kr. namestništva v Trstu vedno prvi pondeljek v septembru vsakega leta.

Županstvo v Renčah,
dne 10. avgusta 1903.

Župan: **Merljak.**

Fran Wilhelmov

odvajajoči čaj

FRANA WILHELMA

lekarna in c. kr. dvernega zalagatelja
v Neunkirchen, Spodnje Avstrijsko
se dobi v vsaki lekarni 1 zavitek za 2 kroni
avstr. veljave.

Kjer se ne dobi, vrši se pošiljatev direktno.
Poštni zavoj — 15 zavitekov 24 kron franko
na vsako avstro-ogersko pošto.

V znak pristnosti je na omotu grb občine Irge Neunkirchen (devet cerkva).

Fran Melinek

krčmar in zidarski mojster na Vrhovljah št.
30 „Na Planini“ priporoča svojo

gostilno,

kjer toči pristna domača bela in črna vina
in vedno sveže pivo. Ima izvrstno kuhinjo
z mrzlimi in gorkimi jedili ter prenočišča
za potnike in hleve za konje.

Cene zmerne.

Zahvala.

Ob bridki izgubi naše nepozabne hčerkice in sestre

Elize Prinčič,

katera je po dolgi in mučni bolezni izdihnila svojo blago dušo dne 8. t. m., bili so nam dokazi prijaznega in naklonjenega sočutja v veliko tolažbo. Štejemo si zategadelj v dolžnost izreči tem potom svojo iskreno zahvalo vsem onim, kateri so bili ranjki in nam za časa bolezni v tolažbo, ter vsem onim, kateri so jo spomili k večnemu počitku. Posebno se zahvaljujemo povcem »Glasbenega in pevskega društva« in njih vodji g. Emilu Komolu za ginljivo petje v cerkvi. Bog povrni!

Gorica, dne 10. avgusta 1903.

Žalujoča rodbina.

— Na Travniku št. 5. —

Le par dnij bode trajala dne 10. t. m. pričeta

— prostovoljna dražba —

manufakturne stroke kakor: sukna za možke, bombaževina za ženske, zefir, satin, forštajn, flanela, sukne za mobilje, bele in barvane zavese, namizni prtji, razne svile in tkanine. — V bližini krojaške delavnice M. Poveraja. Posebno lepa prilika se nudi krojačem.

— Na Travniku št. 5. —

Priznanje Ilirskih testenin — iz krogov veleposestva.

Gospodoma

Žnideršič & Valenčič

Ilir. Bistrica.

Z Vašimi testeninami sem popolnoma zadovoljna, ker so res najizvrstnejše od vseh, kar sem jih poskusila.

Tolsti vrh (St. Jernej) Dolenjsko 12. januarja 1902.

Marija Rudež, grajščakinja.

Trgovsko-obrtna registrovana zadruga

z neomejenim jamstvom v Gorici.

Hranilne vloge obrestuje po 4½%, — večje, stalne, naložene najmanj na jedno leto, po 5%. — Sprejema hranilne knjižice drugih zavodov brez izgube obresti. — Rentni davek plačuje zadruga sama.

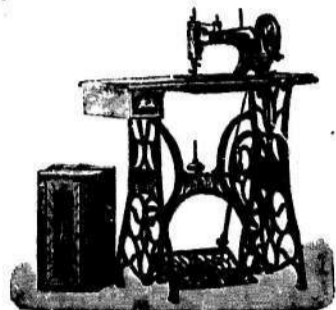
Posejila daje na poroštvo ali zastavo na 5-letno odplačevanje v tedenskih ali mesečnih obrokih, — proti vknjižbi varščine tudi na 10-letno odplačevanje

Zadružniki vplačujejo za vsak delež po 1 krono na teden, t. j. 260 kron v petih letih. Po zaključku petletja znaša vrednost deleža 300 kron.

Stanje 31. dec. 1902:

Deleži: a) podpisani	K	943.200—
b) vplačani		305.874-50
Dana posejila		1.248.171-07
Dopolnilni zaklad		244.139-23
Vloge		912.745-25

Pfaff-ovi šivalni stroji

so najboljši.

To sliši kupec sicer o vsakem izdelku in od vsakega agenta, ki navadno niti ne ve kaj je šivalni stroj, in še ne ve kako se upelje nit v šivalni stroj, tem manj kako isti šiva, toda mi smo po naši več kot 20-letni poskušnji raznih tovarniških strojev se prepričali, da so res Pfaffovi šivalni stroji najbolj trpežni, ter se uverili da se ne dela z nobenim drugim strojem tako natančno kot s Pfaffovim.

Pfaffovi šivalni stroji delajo celo po 10-letni dobi še vedno brezšumno. Pfaffovi šivalni stroji so neprekosljivi za domačo rabo in obrtne namene. Pfaffovi šivalni stroji so posebno pripravljeni za umetno vezenje (recamiranje) ter se poučuje brezplačno prekosoja na dobroti vsako tovarno Jamči se za 10 .et.

Nikar naj se ne zamudi pred nakupom ogledati Pfaffove šivalne stroje. Zaloge Pfaffovih šivalnih in drugih strojev v Gorici via Municipio šte. 1 SAUNIG & DEKLEVA.

Popravljalnica šivalnih strojev, dvok. les Nunska ulica 14.

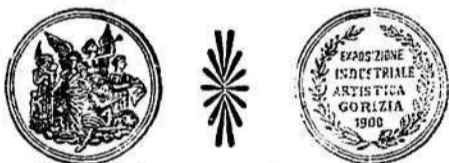
Odlikovana mizarska in strugarska delavnica.

Anton Černigoj

(društvenik Mizarske zadruge) v Gorici, Tržaška ulica št. 18.

Priporoča svoje mizarske izdelke vseh slogov, in za vsaki stan. Izdeluje tudi vsakovrstne strugarske izdelke točno po naročilu. Vsa naročila preskrbi v najkrajšem času po zmernih cenah.

Odlikovana kleparska delavnica

Artur Makutz

v Gorici, Ozka ulica št. 1. izvršuje vsa naročila spadajoča v kleparsko stroko z največjo natančnostjo. — Izvršuje vpljavo in popravo strelodovov.

Karol Draščik

pekovski mojster in sladničar v Gorici na Kornu št. 3.

Priporoča vsakovrstno pecivo, kolače za birmance, torte i. t. d.

Priporoča se slavnemu občinstvu za mnogobrojna naročila ter obljublja solidno postrežbo po jako zmernih cenah.

Anton Pečenko

Vrtna ulica 8 — GORICA — Via Giardino 8 priporoča

pristna bela in črna vina iz vlpavskih, furlanskih, brislih, dalmatinskih in isterskih vinogradov.

Dostavlja na dom in razpošilja po železnici na vse kraje avstro-ogerske monarhije v sodih od 56 litrov naprej. Na zahtevo pošilja tudi uzorec.

Cene zmerno. Postrežba poštena.

Pozor!

čevljarji, pohiševalci in trgovci.

720 komadov jermenov za zvezati od 10-12 kron samo pri Josipu Damaschek, Dunaj II., Förstergasse 7; Razpošilja se po povzetju.

„SLAVIJA“

vzajemno zavarovalna banka v Pragi. Rezervni fond: 25.000.000 K. Izplačane odškodnine in kapitalije: 75.000.000 K. Po velikosti druga vzajemna zavarovalnica naše države z vseskozi slovensko-narodno upravo.

Vsa pojasnila daje: Generalni zastop v Ljubljani, čegar varne so v lastnej bančni hiši Gospodskih ulicah, šte. 12.

Za bolne na želodcu!

Vsakemu, kateri si je pokvaril želodec, bodisi da se je prehladil ali prenapolnil želodec, jedel slabo pripravljena, neprebavljiva, pregorka ali premrzla jedila, ali sploh neredno živel, tako da trpi na gorščici, želodčnem krču, tiščanju želodca, težkem prebavljanju ali zastitjenju, bodi priporočeno dobro in izvrstno domače zdravilo, katero je že mnogo let v rabi. To zdravilo je

Hubert Ullrich-ovo zeliščno vino.

Ullrich-ovo zeliščno vino je pripravljeno iz pristnega vina in izvrstnih zdravilnih zelišč, krepki in oživlja želodec, ozdravi vse želodčne bolezni in pospešuje obnovljenje sveže krvi. Ako se rabi zeliščno vino pravočasno, se vse želodčne bolezni skoraj takoj ozdravijo. Ne sme se toraj obotavljati in se mora že pri glavobolu, riganju, daravici (zgaga), napenjanju, bljuvanju takoj rabi. Večkrat izginejo vse te bolezni, ako človek parkrat pije omenjeno zeliščno vino.

Ako se človeku zapeka in ne more na potrebo, čuti nekako tesnobo, klanje (madron), srčno utripanje, brezsenost, kakor tud, zasedanje krvi v jetrih, vranici in vratnici (hemoroidi). Zeliščno vino ozdravi vse to hitro, odpravi neprebavljivost in odstrani iz želodca in črev vse nepotrebne in nerabljive snovi.

Medlost, bledost, pomanjkanje krvi in oslabelost so navadno posledice slabe prebaviljanja, slabe krvi in bolnih jeter. Ako se nima apetita oslabi, a glavobol in noči prebite brez spanja upliva tako nanj, da začne hirati. Zeliščno vino pomaga zopet, okrepi životno moč. Zeliščno vino pospešuje apetit, prebavo in reditvo, pospeši delovanje krvi, pomiri razdražene žive in obudi veselje do življenja. Vse to dokazujejo mnoge zahvale in pripoznanja.

Zeliščno vino se dobi v steklenicah po gl. 1-50 in 2- v lekarnah v Gorici, Korminu, Ajelu, Čaplungu, Gradežu, Romansu, Fiumičelu, Gradišču ob Soči, Ronkah, Ogleju, Trzinu, Kanalu, Vidnu, Palmanovi, Tolminu Idriji, Ajdovščini, Sežani, Vipavi, Portogruaru, Trstu itd. kakor tudi po vseh lekarnah avstro-ogerske monarhije in bližnjih deželah. Lekarna G. Cristofolletti v Gorici pošilja tri in več steklenice zeliščnega vina po originalnih cenah po vsi Avstriji.

Opominja se na različne ponaredbe!

Zahteva naj se izrecno

Hubert Ullrich-ovo zeliščno vino.

Ovo zeliščno vino ni nikaka skrivnost, ono obstoji iz: Malaga vina 450,0, vinskega spirita 100,0, glicerine 100,0, rudečega vina 240,0, soka jerebikovih jagod 150,0, črešnjevca soka mane 30,0, kopreca, janeža, heinine korenike, amerikske korenike, korenike svišča in kclmeža 10,0. Vse te dele naj se zmeša!

Ivan Bednařik

priporoča svojo

knjigoveznicu

v Gorici

ulica Vetturini št. 3.

Dr. Marij Bresca

kirurški zdravnik

naznanja, da je otvoril svoj ambulatorij v pritličju hiše št. 8. na cesti Frana Josipa, kjer zdravi posebno bolezni v grlu nosu in ušestih — Sprejema od 10—11 dop. in od 3—4 pop.

Zahtevajte

moj ilustrirani cenik — več kakor 500 podobami od ur, zlatih, srebrnih in muzikalčnih predmetov, katerega pošilja zastopj in poštnine prosto

Hanns Konrad, tvornica ur in eksportna hiša Most št. 249. — (Česko).

Naznanilo.

Podpisani naznajam slavn. občinstvu, da imam razun pekarije v Gorici v Rastelju št. 29. tudi

Novo pekarijo v Kanalu na glavnem trgu.

Priporočam domačinom ter rojakom po sški dolini vedno sveži kruh vsake vrste. Nadalje sprejemam tudi od zasebnikov kruh v peko, katerega s pečem po ugodnih cenah. Imam tudi zalogo moke raznih vrst, po ugodnih cenah.

Jožef Valentincič,

pekovski mojster v Gorici in v Kanalu.

Mala trgovina se prevzame.

Ponudbe se prosijo na upravništvo „Soče“ pod „Trgovina“.

Rimske toplice v Trzinu

(Montalcono)

in blatne kopelji — priporočane po najboljših zdravnikih proti bolečinam v bedrih, revmatizmu, ženskim boleznim itd. itd.

Dopolnilno zdravljenje: z elektriciteto, tako zvano »tremolaterapia in masažo«. Posvetovalni zdravnik dr. G. pl. Camti.

Schichtovo hranilno jedernato milo

z varstveno znamko garantirano in prosto vseh škodljivih primes, izdatno in izvanredno milo za pranje.

Pri nakupu naj se pazi na ime „Schicht“ in na gornjo varstveno znamko.

Zastop na debelo: Humbert Bozzini -- Gorica.